

Sygn. akt III USK 163/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania R. T.
od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa [...] w W.
o wysokość emerytury policyjnej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
lutego 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 29 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 191/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od R. T. na rzecz Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa [...] w W. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 czerwca 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa [...] w W., na podstawie art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 708 ze zm.; dalej

jako „ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy”) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji z dnia 4 maja 2017 r., ponownie ustalił od 1 października 2017 r. wysokość emerytury policyjnej R. T.. Zgodnie z tą decyzją, podstawę wymiaru świadczenia stanowi kwota 6.994,16 zł a emerytura wynosi 59,36% tej podstawy wymiaru, tj. 4.151,73 zł. Jednocześnie tak ustalona wysokość emerytury policyjnej jest wyższa od przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS, wobec czego została ograniczona do kwoty 2.069,02 zł.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość emerytury policyjnej R. T. od 1 października 2017 r. w kwocie obowiązującej do 30 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 29 grudnia 2021 r., zmienił częściowo zaskarżony przez organ rentowy wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa [...] w W. z dnia 26 czerwca 2017 r. w ten sposób, że ustalił wysokość emerytury policyjnej R. T. od 1 października 2017 r. w kwocie 4.151,73 zł brutto miesięcznie i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uznał okres służby odwołującego od 1 listopada 1984 r. do 31 lipca 1990 r. za służbę w rozumieniu art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy i w konsekwencji ustalił wskaźnik wymiaru podstawy za te lata w wysokości 0%, co, stosownie do art. 15c ust. 1 ostatnio powołanej ustawy, skutkowało koniecznością obniżenia do 59,36% wskaźnika podstawy wymiaru emerytury policyjnej R. T.. Sąd Apelacyjny ustalił bowiem, że R. T. w spornym okresie od 1 listopada 1984 r. do 31 lipca 1990 r. pełnił służbę w Wydziale Paszportów SB WUSW w C. W okresie wskazanym w informacji IPN o przebiegu służby, do pionu paszportów należało prowadzenie bieżącej analizy i selekcji wyjazdów do krajów kapitalistycznych, co miało zapewnić maksymalną ochronę tajemnicy państwowej i służbowej, uniemożliwienie wyjazdów osób mogących poza granicami kraju podejmować działalność polityczną godzącą w interesy PRL oraz osób znanych z działalności przemytniczej i nielegalnego handlu. Wykorzystując posiadane środki pracy operacyjnej w stosunku do cudzoziemców z krajów kapitalistycznych, pion paszportów miał ujawniać faktyczne przyczyny ich pobytu, przeciwdziałać uzyskiwaniu przez nich wiadomości interesujące obce służby

specjalne i zachodnie „ośrodki dywersji ideologicznej”, typować określone osoby do dalszego rozpracowania przez pion II. Funkcjonariusze pionu paszportów prowadzili również rozmowy profilaktyczno-rozpoznawcze z obywatelami polskimi wyjeżdżającymi do krajów kapitalistycznych, którzy mogliby wzbudzić zainteresowanie tamtejszych służb specjalnych. W pracy operacyjnej wykorzystywano tajnych współpracowników werbowanych w środowiskach, którymi interesował się pion paszportów, między innymi pracowników biur turystycznych oraz pilotów wycieczek zagranicznych (por. P. Piotrowski: Struktury Służby Bezpieczeństwa MSW 1975-1990, Pamięć i Sprawiedliwość 2003, nr 3, str. 95-96). Z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych odwołującego się wynika, że wykonywał on zadania przypisane wydziałowi paszportów. Z opinii służbowej sporządzonej w dniu 5 listopada 1985 r. przez Naczelnika Wydziału Paszportów WUSW w C. ppłk S. K. wynika, że odwołujący się w okresie od przyjęcia do służby „realizował zadania na odcinku wyjazdów do krajów kapitalistycznych.” R. T. za duże zaangażowanie w wykonywanie obowiązków służbowych, zdyscyplinowanie, właściwe wywiązywanie z postawionych przed nim zadań został z dniem 1 października 1986 r. awansowany na stanowisko referenta techniki operacyjnej. W kolejnych opiniach służbowych sporządzonych odpowiednio w dniu 30 października 1987 r. oraz 21 lipca 1988 r. stwierdzono, że realizuje zadania dotyczące wyjazdowego ruchu (czasowego i stałego) do krajów kapitalistycznych. Zadania te „realizuje prawidłowo. Wykazuje duże poczucie obowiązkowości, zaangażowania i zdyscyplinowania. (...) Do osiągnięć na jego stanowisku pracy należy zaliczyć to, że w ostatnim okresie odnotowano zmniejszoną ilość odmów powrotu do kraju z wyjazdów czasowych.” Z kolei w uzasadnieniu wniosku o mianowanie R. T. na stanowisko starszego referenta techniki operacyjnej, sporządzonym w dniu 31 lipca 1988 r., naczelnik Wydziału Paszportów WUSW w C. ppłk S. K. stwierdził, że odwołujący się „we wszystkich zagadnieniach pracę organizował bez zastrzeżeń, dzięki dużemu zaangażowaniu i pracy nad sobą, zdobył duże doświadczenie teoretyczne i praktyczne w zakresie pracy paszportowej. Jest pracownikiem zdyscyplinowanym i posiadającym duże poczucie obowiązkowości, inicjatywę i zmysł organizatorski.”

Sąd Apelacyjny nie dał wiary twierdzeniom odwołującego się, że w spornym okresie, pełniąc służbę w wydziale paszportów, w zasadzie wykonywał jedynie czynności techniczno-biurowe związane ze złożonymi wnioskami o wydanie paszportów. Podkreślił, że analiza akt osobowych odwołującego się pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, że do Służby Bezpieczeństwa przystąpił świadomie i dobrowolnie. Niewątpliwie miał pełną świadomość celów i zadań realizowanych przez wydział paszportów. Wynika to częściowo z jego zeznań, a także z dokumentów ze spornego okresu, zgromadzonych w aktach osobowych odwołującego się. W spornym okresie wykonywał wszelkie czynności należące do zadań Wydziału Paszportów SB WUSW w C. na zajmowanych przez niego stanowiskach. Okoliczności te przesądzają o tym, że w spornym okresie odwołujący się faktycznie pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Sąd Apelacyjny przyjął także, że do sytuacji odwołującego się nie można zastosować art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Zaznaczył, że w świetle zasad konstytucyjnych wynikających z art. 64 Konstytucji RP i przy uwzględnieniu metod wykładni systemowej, celowościowej i aksjologicznej należało dokonać takiej wykładni tego przepisu, zgodnie z którą przepis ten nie ma zastosowania do funkcjonariusza, który nie nabył emerytury z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, a okres tej służby jest jedynie okresem dodatkowym, niewpływającym na nabycie prawa do tego świadczenia (co miało miejsce w przypadku odwołującego się). R. T. posiada (wyłączając okres 5 lat i 9 miesięcy służby w SB) niepodlegający „wyzerowaniu” okres 19 lat, 8 miesięcy i 5 dni służby w Policji oraz zasadniczej służby wojskowej, do którego nie ma zastosowania wskaźnik podstawy wymiaru emerytury po 0% za każdy rok służby. Oznacza, to że podstawowego przywileju emerytalnego polegającego na możliwości przejścia na emeryturę po 15 latach służby ze świadczeniem wynoszącym co najmniej 40% podstawy jego wymiaru odwołujący się nie nabył z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa, lecz z tytułu służby polegającej na strzeżeniu bezpieczeństwa obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego odwołujący się zarzucił:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 15c i art. 22a w związku z art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym

funkcjonariuszy, przez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy bezsporne były obowiązki i czynności, jakie wykonywał odwołujący się, tym samym bezsporne było, że odwołujący się nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa zdefiniowanej w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, a w związku z tym nie zostały spełnione przesłanki warunkujące ponowne przeliczenie jego świadczenia z zabezpieczenia społecznego służb mundurowych,

2. art. 15c i art. 22a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez ich błędną wykładnię i niezastosowanie, a tym samym błędne ustalenie wysokości policyjnej emerytury oraz pominięcie ustalenia policyjnej renty inwalidzkiej w stosunku do byłego funkcjonariusza pełniącego służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, co skutkowało pozbawieniem odwołującego się prawa do świadczenia z tytułu grupy inwalidzkiej powstałej w związku ze służbą;

3. art. 2, art. 7, art. 8, art. 178 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 15c, art. 22a oraz art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia z pominięciem obowiązujących przepisów prawa, wskazujących na konieczność oceny realizowanych obowiązków w każdej sprawie indywidualnie na podstawie przedstawionych dowodów w sprawie;

4. art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji wprowadzenie do zawartej w tym artykule definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa” przesłanek z tego przepisu niewynikających, tj. wykonywania obowiązków służbowych z zaangażowaniem (str. 23 uzasadnienia wyroku), pomysłowości i inicjatywy pracownika oraz oceny pracownika jako wyróżniającego się w danym wydziale, co w konsekwencji prowadzi do nieuzasadnionego, kuriozalnego i sprzecznego z jednoznacznym, literalnym brzmieniem tego przepisu uznania dobrego i rzetelnego pracownika za wykonującego służbę na rzecz państwa totalitarnego, podczas gdy do oceny, czy do takiej pracy doszło, niezbędne jest ustalenie konkretnych podejmowanych czynności operacyjno-technicznych na rzecz totalitarnego państwa;

5. art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe uznanie, że definicja „służby na rzecz totalitarnego

państwa” zawarta w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy łączy służbę z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, a co za tym idzie, przepis ten wprowadza domniemanie pełnienia służby na rzecz państwa totalitarnego, podczas gdy powinno być ono oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka;

6. art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na zastosowaniu represji bez wykazywania winy indywidualnej i odwróceniu w ten sposób zasady domniemania niewinności przez uznanie przez Sąd drugiej instancji, że brak dowodów na służbę na rzecz państwa totalitarnego jest równoznaczne z tą służbą;

7. art. 2 Konstytucji RP, przez jego niezastosowanie, polegające na arbitralnym obniżeniu świadczenia emerytalnego, już przyznanego decyzją, co narusza zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, a także zasadę zaufania obywatela do Państwa i tworzonego przez nie prawa i zasadę niedziałania prawa wstecz wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego.

II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 k.p.c. w związku z art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a w związku z tym bezpodstawne uznanie przez sąd „pierwszej” instancji, iż służba odwołującego się stanowi „służbę na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej;

2. art. 233 § 1 w związku z art. 252 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na niezakwestionowaniu przez Sąd „pierwszej” instancji oświadczenia IPN, pomimo udowodnienia przez odwołującego się okoliczności przeciwnych;

3. art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. w związku z art. 13b i art. 15c i art. 22a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez bezpodstawne

uznanie, że odwołujący się nie przedstawił dowodów, które obalałyby domniemanie wynikające z informacji IPN o przebiegu służby, podczas gdy brak jest w materiale dowodowym dowodów na podejmowanie jakichkolwiek czynności o charakterze operacyjno-technicznym na rzecz państwa totalitarnego czy też jakiejkolwiek działalności polegającej na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa i wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, „była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego”;

4. art. 233 § 1 w związku z art. 252 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na niezakwestionowaniu przez Sąd drugiej instancji oświadczenia IPN, pomimo udowodnienia przez odwołującego się okoliczności przeciwnych.

5. art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. w związku z art. 22a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez pominięcie i przemilczenie faktu przysługującego odwołującemu się podwyższenia świadczenia emerytalnego o świadczenie z tytułu inwalidztwa w wysokości 15% świadczenia.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na:

1. występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, dotyczące zasadności wzięcia pod uwagę przy ocenie przez sąd, wynikających z art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy przesłanek pełnienia służby na rzecz państwa totalitarnego, tego, jak przebiegała służba w konkretnym przypadku, w konkretnym wydziale i na konkretnym stanowisku, i niezasadności uznawania braku dowodów na podejmowane czynności na rzecz państwa totalitarnego za równoznaczne z podejmowaniem tych czynności; w tym zakresie brak jest bowiem jednoznacznej interpretacji sądów, co powoduje rozbieżności w orzecznictwie; w ocenie odwołującego się nie powinno stanowić przesłanki do stwierdzenia, że wykonywał służbę na rzecz państwa totalitarnego, gdy brak jest dowodów na podejmowanie czynności czy zadań o tym świadczących; w tym zakresie sąd drugiej instancji wywiódł krzywdzące wnioski dla odwołującego się z braku obciążających go dowodów, z którego powinno się wywodzić odwrotne korzystne dla niego wnioski, że takich czynności nie podejmował; istotnym jest odniesienie się

Sądu Najwyższego do takiej praktyki sądów, która odwraca zasadę dowodzenia w procesie, bo wywodzi negatywne skutki wobec odwołującego się z faktu braku dowodów na jego negatywne postępowanie, które obciążałyby jego historię zawodową;

2. konieczność wykładni przepisów prawa, tj. art. 15c ust. 1 w związku z art. 13b ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie, w jakim uprawnione jest wywodzenie przez sąd faktu pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa z braku dowodów na podejmowanie czynności o charakterze totalitarnym (jak między innymi w sprawach Sądu Apelacyjnego w Lublinie: III AUa 191/21, III AUa 49/21) przy jednoczesnym jednoznacznym wskazaniu przez Sąd Najwyższy w „wyroku” III UZP 1/20, że kryterium tej służby „powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka”; rozbieżności w orzecznictwie w stosunku do „wyroku” Sądu Najwyższego są znaczne, co powoduje krzywdzące pozbawienie ubezpieczonych sprawiedliwego procesu opartego na analizie indywidualnego przypadku i przebiegu jego służby.

Skarżący wskazał także, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona wobec dowolnych i arbitralnych dokonanych przez Sąd pierwszej i drugiej instancji ustaleń dotyczących pełnienia przez R. T. służby na rzecz państwa totalitarnego oraz pozbawienia go nie tylko prawa do świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, ale i świadczenia z tytułu posiadania grupy inwalidzkiej, do czego Sąd zupełnie nie odniósł się w wyroku; to nieuprawnione pozbawienie ubezpieczonego uprawnień, bez pełnego i racjonalnego uzasadnienia, krzywdzi nie tylko odwołującego się, ale i wszystkich ubezpieczonych, darzących organy publiczne i organy sprawiedliwości zaufaniem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Istotnym zagadnieniem prawnym jest problem jurydyczny, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednorodność dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z

dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Innymi słowy, zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurystyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332). Nie może więc mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, LEX nr 1678103).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne

do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Pozostając przy tej kwestii, przypomnieć należy, że wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c., a taki przepis powołał skarżący w podstawach kasacyjnych. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., II UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych

dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 513257).

Przedstawiony przez skarżącego problem (w ramach istotnego zagadnienia prawnego) nie stanowi ujętego abstrakcyjnego problemu z wykładnią art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ale w istocie odnosi się do dowodów, które miałyby potwierdzać lub nie służbę na rzecz totalitarnego państwa oraz rozłożenia ciężaru dowodu w tej kwestii.

Podobnie rzecz się ma z przedstawionymi wątpliwościami wymagającymi, w ocenie skarżącego, dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 15c ust. 1 w związku z art. 13b ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy. Skarżący podkreśla w tym wątku, że konieczne jest wyjaśnienie, „w jakim zakresie uprawnione jest wywodzenie przez sąd faktu pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa” przy braku dowodów na podejmowanie czynności o charakterze totalitarnym.

Także i argumentacja przywołana na uzasadnienie twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wprost się odnosi do kontestowania ustaleń faktycznych.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28) przyjęto, że sądowi powszechnemu nie wiąże informacja o przebiegu służby i w razie stosownego zarzutu przeciwko podstawie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku. Przedstawione przez ubezpieczonego kontryfikty muszą podlegać swobodnej ocenie, w szczególności w kontekście długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, zajmowanego stanowiska czy stopnia służbowego. Przebieg procesu będzie oscylował wokół procesowych zasad dowodzenia i rozkładu ciężaru dowodów, z uwzględnieniem dowodów *prima facie*, domniemań faktycznych (wynikających chociażby z informacji o przebiegu służby) i prawnych oraz zasad ich obalania. Takiej właśnie rekonstrukcji i zasad dowodzenia dotyczą kwestie przedstawione przez skarżącego, a to oznacza, że poruszane

przez niego kwestię dotyczącą oceny dowodów, co uchyla się spod kontroli Sądu Najwyższego.

Tak więc wszystkie przesłanki, od których powołane na wstępie przepisy uzależniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący uzasadnił kontrowersjami dotyczącymi postępowania dowodowego i skuteczności w dowodzeniu pełnienia lub niepełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa. Oznacza to, że opierają się one na niedopuszczalnym w postępowaniu kasacyjnym zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

W związku z tym należy przypomnieć, że zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach dopuszczalnych prawem podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza ustawowe podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13, LEX nr 2008658; z dnia 23 września 2008 r., I PK 80/08, LEX nr 784907; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

Jeśli natomiast chodzi o kwestię pozbawienia odwołującego się „nie tylko prawa do świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, ale i świadczenia z tytułu posiadania grupy inwalidzkiej, do czego Sąd zupełnie nie odniósł się w wyroku”, to należy mieć na uwadze, że przedmiotem zaskarżonej w niniejszym postępowaniu jest decyzja ustalająca wysokość emerytury. Zatem ten wątek można jedynie odnieść do art. 15 ust. 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, zgodnie którym emeryturę podwyższa się o 15% podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą. Przepis ten nie został powołany w podstawach kasacyjnych, a tymczasem, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że może skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego

środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).